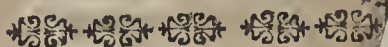
CATECHISMUS (*)
MINOR.
D. MART: LUTHERI.
Una cum Appositis S. Scripturæ Dictis.

Sa Minne
D. Martini Lutheri
Catechismus.
Ungdomenum til Uppfrædingar
Med tilsettum Greinum wr Heilagre Ritningu.

Prentadur a Hoolum
Af Marteine Arnodds syne (1708.)

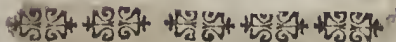
(*) Epter skrifud titill, med hendi Sr. B. Haldors sr. i Laufási.

Eñ hverskalleſt nock
ad læra / ha at heim ad v
Þavans aptur / og ſialfs
ans. Eñ Skylda (allra)
elldra og Hußfedra ſkal vera
ſynia hvilikum Meñum M
og Drickiar.

Secundum, cum ſimplici
jam Catecheſmi verba benè e
didicerint, tradenda poſt q
explicatio, ut ea etiam in
Potes autem vel hac noſt
qvam hic præſcriptam vi
qvadam uti. Vt omni
certo ordine: alias enim ſ
copia obrutæ & pertur
nihil prorſus retineant

u hafa nu vel lært Catechis-
edur Barna Lærdoomsens Ord
lesa / þa eiga þau sydañ þyrer
m og so ad utleggiast / so þeir
e þau ad skilia / Og kañtu añ-
verk ad bruka þeñañ vorn ma-
sem þu sier vier høfum hier
fikad / edur eirn añañ / so
verde i vissre Nidurradan
þo ad añars kyñu Hugskoteñ
niklum Fiellda yþerfalleñ ꝛc
b / alldunais ecke neitt ad

, postqvam hanc brevem
expositionem absolvisti,
longiorem tractationem
ut plenius omnia audi-
gant.

J Breidla

J Pridia máta / Þegar Þeßur endad þessa stuttu Catechismi Vtlegging/ þa skalltu ad framm hallda til frekare Vtskijringar/ so Tilheyrendurner skilie þetta allt villelegar.

Porrò maximè urgebis illa præcepta, in quæ potissimum committ... loci homines, vides.

Framveigis skalltu helldst/ hallda þeim Bodordum / hvørium þu sier þad Folk / þu ert / helldst syndga.

❧❧❧❧❧❧

Quartò, Sic tandem docere illa, in officio verbi sunt, debent, ut nostris legibus, ultrò sua voluntate coacti auditores officium faciant.

Fiorda maata eiga Lofsens
sem i Guds Ords Pienustu
so ad kieña / ad Tilheyrend
: an verra Laga / sialfkrafs
Laudungar / giøre syna Skyll

ìntò, Qvod si his nihil moveant,
liqvi, eis dices, qvod in Satana
sint.

Fimta maata / Enn vikne
ecke neitt af þessu / þa skall
gia þeim / ad þeir sieu i Sat
Ryke.

ctò, Cum enim ministri verbi

sunt

sunt oscitantes, non est miru
auditores quoq; sint negligen

Vitt. Anno 1529.

MART: LUT

J Sioſta mœta / Hvi
Ordsens Pienarar eru ħirdula
ħa er eingen Furda / ħo Ti
endurner sieu beſſ meir vorſ
unarſamer.

Wittēberg
Año 1529.

Mart. Lu

IMPLICISSIMA ET BREVISSIMA CATEchismi expositio.

DECALOGI PRIMUM PRÆCEPTUM.

Non habebis Deos alienos coram

Quid hoc est?
Hoc est:

ebemus præ omnibus timere, mare DEum, inq; solum confidere.

UNDUM PRÆCEPTUM.

on assumes nomen Domini DEI vanum, non enim habebit in tem Dominus, qui assumpserit nen ipsius frustra.

Quid hoc est?

Hoc

STIJsta Og EINfallt
Barna Lærdoomsens Ut-
skijring.

Tiju Bodordaña.

Fyrsta Bodord.

Þu skallt ecke hafa aña[n]
Gude fyrer Mier.

Hvad er þad?

Þad er / Vier eigum yfer
Alla frañ Gud ad ottast /
ad elska / og a hañ eirn ad

Añad Bodord.

Eige skalltu leggia Na[fn]
Drottens Guds þijns vid h[e]
gooma/ þviad Drottenñ mun
laata þañ ohegndañ/ sem br[...]
hans Nafn hegomlega.

Hvad er þad ?

Hoc est:

Debemus DEum timere & ...re. Nemini per sacrum ejus nomen mala imprecari, non jura..., non artem magicam exer...ere, non mentiri, non fallare, ...ed in omnibus nostris malis, ...ocare nomen Dei, orare, ...are, gratias agere.

...ERTIUM PRÆCEPTUM.

...mento, ut diem Sabbati sancti-

Quid hoc est?

Hoc est:

Debemus DEum timere & ...re. Divinum ejus Verbum contemnere, aut negligere, ...illud potius magnificare & venerari, libentèr tum audire ab aliis, tum alios docere.

Quartum

Eige skalltu gyrnast Hws Naunga þyns.

Hvad er þad ?

Þad er / Vier eigum ad ottast og elska Gud. Ad vier eige med Flærd stundum epter Arfe edur Fastaeign vors Naunga / eda und er oss drogum med Yfervarpe Laga og Riettinda / helldur eigum vier ad tilhialpa ꝛ styrkia / ad hann hafe sitt allt oskaddad.

Tijunda Bodord

Eige skalltu girnast þyns Naunga Eigen Kvinnu / eige Þioon nie Þioonustukvinnu / eige Uxa nie Asna / ꝛ eckert þ hans er.

Hvad er þad

Þad er / Vier eigum ad ottast og

b

bana

amare. Proximi neqve uxorem, neqve servos, nec jumenta ad nos arte aliqvâ transferre, non vel vi vel dolô aliqvo eos ab aliis abalienare: sed monere & cohortari potius, ut in servitio, qvod Dominis debent, remaneant.

DE HIS PRÆCEPTIS OMNIbus sic dicit DEUS Exod. 20.

Ego sum Dominus DEus tuus, fortis Zelotes, visitans iniqvitatem Patrum in Filios in tertiam & qvartam generationem, eorum qvi oderunt me. Et faciens misericordiam in multa millia his qvi diligunt me, & custodiunt præcepta mea.

t elska Gud. Ad vier eige burt-tælum edur lockum fra vorum Nawnga / hans Eigen Kvinu / Þioonustufolk eda Kvikfie/helldur eigum vier ad æminna og rad-leggia/ad hver og eirn sie samt ved-ustunde ad þiona þ honum skilldugt er.

Hvad Seiger GVD ap ollum þessum Bodordum ?

So seiger hn̄ i Bokenne Exodo i Tuttugasta Capitula. Eg er DRottenn GVD þinn/ sterkur Vandlætare/ vitiande Rangla-tis Fedranna a Sonunum/ i þridiu og fiordu Ættkvijsl/ þeirra sem mig hata. Enn giørande Miskunseme i Þusund Lidu / þeim sem mig elska og vardveita mijn Bodord.

 Hvad

Qvid hoc est?
Hoc est:

Graviter hic comminatur Deus omnibus illis, qvi ista præcepta violant & excedunt. Debemus igitur ejus metuere iram, & servare hæc præcepta. Con- promittit qvoq; gratiam & omnia bona illis, qvi præcepta hæc servant. Qvare amare & confidere nos illi convenit, & seqvi mandata ipsius.

SYMBOLUM APOSTOLICUM.

PRIMUS ARTICULUS.
De Creatione.

Credo in DEum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ.

Hvad er þad?

Gud hootar þeim øllū Mønnum sem abrvijkia þessum hans Bodordum: Þvi eigum vier ad offast og hrædast hans Reide / og hallda þesse hans Bodord. Eñ þar i moot lofar hañ þeim sem þesse hans Bodord hallda/ sine Naad/ og øllum goodum Hlutum. Þar fyrer eigum vier Gud ad elska/ trua hønum og treysta/ z epter hns Bodordum giarnañ ad giera.

Postulleg Trwar Jatning.

Fyrsta Grein ab Skøpuneñe.

Jeg trwe a GUD Fodur Almattugañ/ Skapara Himens og Jardar.

Qvid hoc est?

Hoc est:

Credo, qvod DEus me una cum omnibus aliis creaturis, creaverit. Qvod mihi corpus & animam, ad hæc oculos, aures, omnia alia membra, qvod rationem & illos sensus donaverit. Neqve id solum, sed credo qvoqve, qvod omnia illa, alias peritura, sustentet: qvod vestes, calceos, cibum & potum, certas ædes, uxorem, liberos, agros, jumenta & qvicqvid bonorum est, abundé ad sustentandam hanc vitam indies præbeat. Credo qvod me adversus omnia pericula defendat, qvod omnia mala avertat & prohibeat. Facit autem hæc omnia non ex aliqvo meo

merito,

Hvad er þad ?

Þad er. Eg trwe ad Gud haþe skapad mig / asamt med øllū ødrū Skiepnum / og ad hañ haþe gieþed mier Ønd og Lijkama / Augu og Eyru og alla Lime / þar mz Skin og Skilningarvit / og ad hñ øllu þessu eñ nu vid Magt helldur. Hier til veiter hañ mier og þyrer-sier / nooglega og daglega / gieþur Klæde og Skiæde / Mat o Dryck / Hws og Heimele / Kon og Børn / Akra og Kvikþe / allt þad gott er / med øllu þvi eg þarf til þessa Lijþs Vpphelldes. Hañ verndar mig og vardveiter þra øllum Skada z Hættu og øllum illum Hlutum. Og allt þetta veiter hañ mier aþ sinē Skiærre Føðurlegre / Gudlegre Goodgyrnd

og

merito, sed ex mera illa paterna bonitate & misericordia. Qvare debeo, ut vicissim illi gratias agam, prædicem eum, illius voluntati ubiqve obseqvar, eiqve serviam. Hæc omnia ut certissima, ita & verissima sunt.

SECUNDUS ARTICULUS
De Redemptione.

Et in IESUM CHRISTUM, Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qvi conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine. Passus sub Pontio Pilato, Crucifixus, mortuus & sepultus, descendit ad inferna. tertiâ die resurrexit â mortuis. ascendit in Cœlum, sedens ad dextram DEI Patris omnipotentis. Indè venturus est

og Myskun / an allrar minnar Verdskulldunar. Fyrer hvad allt ...g a honum Lof z Packer ad giöra/ honum þiona og hlyden vera: Þetta eru vissuleg Sañende.

Onñur Grein af Endurlausnen.

Eg trwe a JEsum Christum/ Son hñs Eingeten/ Drottñ vorn. Hvor ed geteñ var af Heilogum Anda/ Fæddur af Mariu Meyu. Pijndur under Pontio Pilato / Krossfestur / Deiddur og grafeñ / Nidurstie hañ til Helvijtes. A þridia Deige Reis hañ upp fra Daudum. Vppstie hañ til Himna/ Situr hñ til hægre Handar Guds Föd urs Almattugs. Þadañ er hañ

koma

-ſt ad judicandum vivos & mortuos.

Qvid hoc eſt?

Hoc eſt:

Credo qvod JESUS CHRI-STUS ſit verus DEUS, â Patre ab Æterno genitus. Credo qvoqve, qvod ſit verus homo, natus ex Maria Virgine, qvod ſit Dominus meus, qvi me perditum & morti æternæ addictum redemit, qvi â peccato, â morte, & â Satanæ regno me liberavit, non auro, nec argento, ſed ſancto ac pretioſo ſangvine ſuo, indignâqve ſuâ & non merita morte. Fecit autem hæc omnia ideo, ut ego cev peculium ipſius eſſem, utqve juſtus, innocens & beatus in ipſius regno perpetuo

komande ad dæma Lifendur og Dauda.

Hvad er þad ?

Þad er / Eg trwe ad JEsus Christus sie sañur GUD af Fødurnum fæddur fyrer allar Allder / og lijka sañur Madur / fæddur af Mariu Meyu. Ad hañ sie minn Drotteñ / sem mig glatadañ og fordæmdañ Mañ / hefur afrekad / endurleyst og frelsad / fra øllum Syndum / Daudanum og Dioffulsens Vallde. Eige med Gulle n Silfre / hellдur med synu Heilo og Dyrmæta Bloode / og me synum saklausa Dauda og Pijnu : so eg verde hañs eigeñlegur / lif under hañs Vallde / i hañs Rijke / honum þione i eilijfu Riettlæte /

Mein

ei ſervirem, viverem ac regnarem cum ipſo: qvemadmodum ipſe qvoqve & â morte reſurrexit, vivit & regnat in ſecula. Hæc omnia, ut certiſſima, ita & veriſſima ſunt.

TERTIUS ARTICULUS,
De ſanctificatione.

Credo in ſpiritum ſanctum. ſanctum Eccleſiam Catholicam, Communionem ſanctorum. Remiſſionem peccatorum. Carnis reſurrectionem. & vitam æternam, Amen.

Qvid hoc eſt?

Hoc eſt:

Credo qvod in CHRISTUM credere, aut ad CHRISTUM DOMINUM meum, meis viribus aut ratione venire non poſſim. ſed Spiritûs ſancti il-

lud

Meinleyse og Saaluhiaalp / lijka sem hañ er sialfur af Dauda uppriseñ / lifer og rijker ad Eilijfu. Þetta eru vissuleg Sañende.

Þridia Grein af Helguneñe.

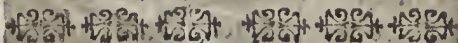
Eg trwe a Heilagañ Anda. Heilaga Almeñelega Christne / Sanmeite Heilagra. Fyrergiefning Syndaña. Holldsins Upprisu. og eilijft Lijf / Amen.

Hvad er þad?

Þad er / Eg trwe ad eg giete ecke af sialfs mijns eigeñ Krafte nie Skilninge / trwad a JEsum Christū miñ Drotteñ / edur til hans komest : helldur hefur Heilagur Ande mig fyrer Gudspiallanna

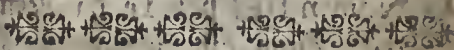
lud est opus, qvi me per Evangelium vocavit, suis donis me illuminavit, in verâ fide me sanctificavit & sustentavit, qvemadmodum qvoq; omnes alios, qvi in Ecclesia sunt, vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in verâ ac unicâ fide in Christum sustentat.

Porrò in illâ Ecclesia mihi, omnibusqve aliis credentibus indies plenam remissionem peccatorum largitur. In novissimo autem die me cum omnibus aliis ex mortuis excitabit, & in æternam vitam me ac omnes alios credentes constituet. Hæc omnia ut certissima, ita & verissima sunt.

Kiening kallad og upplijst me- num Afgiefum / helgad mig o vidhalldeð i riettre Trw/ lijka sem hn alla aðra Christna Men a Jord- du kallar / saman̄safnar/ upplijs- er/ helgar / og i riettre Trw til JEsum Christum varðveiter.

J hvørre Christelegre Kyrkiu/ hn naduglega fyrergiefur mier/ ollum Trwuðum / daglega allar Synder/ og a efsta Deige mun han̄ uppvekia mig og alla Men Dauda / og giefa mier og oll- Riettrwuðu i Christo eilijft Lijf. Þetta eru vissuleg Sanende.

RATIO DOMINICA.

Pater noster, qvi es in cælis.

Qvid hoc est?

Hoc est:

DEUS amantèr nos hâc præfatiunculâ invitat, ut verè credamus, eum nostrum verum patrem, nosqvè e us veros filios esse, ut eò confidentius pleni fiduciâ, oremus. Qvemadmodnm videmus liberos certâ fiduciâ aliqvid â parentibus suis rogare.

PETITIO I.

Sanctificetur nomin tuum.

Qvid hoc est?

Hoc est:

Nomen DEI per se qvidem sacrosanctum est, verum nos oramus, ut apud nos qvoqve

sancti-

Drottenleg Bæn.

Fader vor þu sem ert a Himnum.

Hvad er þad ?

Þad er/Gud vill hiet med til leida oss og locka/ad vier trwa skulum ad hñ sie vor riettelegur Fader/ og vier hans sañarleg Born / so ad vier þess helldur med fullu Trwnadar Träuste meigum hañ bidia/ so sem þa good Born bidia þeirra elskulegañ Fodur.

Fyrsta Bæn.

Helgest þitt Nafn.

Hvad er þad ?

Þad er / Guds Nafn er sañarlega i sialfu sier Heilagt / enn vier bidium i þessare Bæn/ad þad skule eirneñ helgast hier med oss.

sanctificetur : Id qvod tum fit, cum verbum Dei purè docetur, & nos, ut Filiis Dei convenit, vitâ nostrâ illud exprimimus : qvod ut fiat, dona nobis ô Pater in cælis. Qvi verò verbum DEI non docent, neqvè vivunt ex præscripto verbo DEI, illi inter nos DEI nomen profanant. Qvod ne fiat, prohibe ô cælestis Pater.

PETITIO II.

Veniat Regnum tuum.

Qvid hoc est?

Hoc est :

Regnum Dei qvidem per se venit, etiamsi nemo nostrûm roget. Verum nos hic oramus, ut ad nos qvoqve veniat. Id qvod tum

Hvad þa skiedur / Nær Guds Ord kienast riettelega og hreinlega / og vier epter þeim lifum heilaglega / so sem Guds Børnum hæfer : þar til hialpa oss vor elskulege Fader a Himnum. En hver sem edruvijs kiener edur lifer / eñ Guds Ord bydur / sa vanhelgar Guds Nafn a medal vor. Þar fra vardveittu oss O elskulege himneske Fader.

Auñur Bæn.
Til kome þitt Ryke.
Hvad er þad ?
Þad er / Guds Ryke kiemur ad soñu / an vorrar Bænar / aþ sialfu sier til / þo vier bidium þess ecke / eñ vier bidium i þessare Bæn / ad þad eirneñ kome til vor.
Hvad þa skiedur / Nær vor Hime

tum fit, cum cæleſtis noſter Pater, nobis ſanctum ſuum Spiritum donat, qvi efficit per ſuam gratiam, ut & credamus verbo Dei, & ſanctam ac divinam vitam agamus, hic & in futuro ſeculo.

PETITIO III.

Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra.

Qrid hoc eſt?

Hoc eſt.

Voluntas Dei bona in cælis fit, etiamſi nunqvam oremus. Verum nos oramus hic, ut etiam apud nos in terris fiat. Id qvod tum fit, cum Deus omnia noſtra mala conſilia, & omnes noſtros impios conatus impedit,

qvibus

Himneskur Fader giefur oss sinn Heilaga Anda / sa oss veiter pa Naad / ad vier trwum hans Heilaga Orde / lifum heilaglega hier stundlega / enn annars Heims eilijflega.

Þridia Bæn.

Verde þinn Vilie / so a Jordu em a Himne.

Hvad er þad?

Þad er / Guds goodur og naadugur Vilie verdur / þo vier bidium þess ecke / enn vier bidium i þessare Bæn / ad hans Vilie verde ock medal vor.

Hvad þa skiedur / Nær Gud onytter og hindrar øll ill Raad og vondann Vilia / sem þvi valldo / ad Guds Nafn vanhelgast / og hans Rijke

qvibus prohibemur, ne sancti-ficemus nomen Dei, ne item regnum Dei ad nos veniat. Ea autem est voluntas Satanæ, mundi & carnis nostræ. Contra: Dei voluntas bona & misericors est, ut nos confirmet ac retineat in verbo & fide, donec moriamur. Hæc est illius misericors & bona voluntas.

PETITIO IV.

...unem nostrum qvotdianum da nobis hodiè.

Qvid hoc est?

Hoc est:

DEUS qvidem, etiamsi non oremus, & malis hominibus, qvotidianum panem largitur. Verum nos oramus hic, ut do-

net

Rijke nær ei til vor ad koma / so sem er Dieꝑulsens / Heimsens og vor Holdsens Vilie; aptur i mooe stirker hañ oss og stødga giører i sijnum Ordum og Trwñe / allt til vorra Ꝥelloka. Þetta er Hñs misꝥunsamur ꝛ gooðꝛ Vilie.

Fioorda Bæn.

Gieꝑ oss i Dag vort dagleat Braud.

Hvad er þad?

Þad er / Gud gieꝑur ad soñu daglegt Braud / jaꝑnvel vondum Moñum / þo vier bidium þess ecke eñ vier bidium i þessare Bæn / ad

net nobis illam cognitionem, ut certò ſentiamus, cum panem, qvo alimur, divinitûs nobis donari, & ut pro tanto beneficio Deo ſimus grati.

Porrò appellatione qvotidiani panis veniunt omnia illa, qvæ ad ſuſtentandam hanc vitam reqviruntur: qvalia ſunt, cibus, potus, veſtes, calceamenta, certæ ſedes, agri, jumenta, pecunia, opes, bona uxor, obſeqventes liberi, ſervitia qvæ ſuum faciunt officium, liberales & placidi Domini, bonus & prudens Magiſtratus, ſalubris aër, pax publica, ſanitas, boni mores, honor, boni amici, boni vicini, & ſimilia.

PE

hañ læte oss vort daglegt Braud vidurkieña og med Þacklæte til vor medtaka.

Hvad kallast daglegt Braud?

Þad er allt þad sem naudsyn- legt er/til þessarar Lyfs Biargar/ sem er Matur/ Dryckur/ Klæde/ Skiæde/Hws og Heimele/ Tød- ur og Eingiar / Kvikfenadur / Goots/ Peningar / good eigenn Kviña / hlydenn Børn / diggt Þioonustufoolk/trwer & froome Yfermeñ / good og forsiæl Al- mwgansstiorn / hagstæd Vedur- atta/ Fridur/ Heilbrygde / Sid- seme / Heidur / gooder Viner / gooder Nagrannar / og annad þessu lykt.

PETITIO V.

Et remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris.

Qvid hoc eſt?
Hoc eſt:

Rogamus hic, ne cæleſtis noſter Pater reſpicere peccata noſtra velit, atqve ideo hanc noſtram Orationem non exaudire. Cum enim iſta omnia, oramus, fatemur nos non meritos, ut vel minimum conſeqvamur, ſed ut donet nobis illa per ſuam miſericordiam, qvia enim qvotidie peccamus, pænam potius merebamur, qvam remisſionem peccatorum. Eam autem, ut conſeqvamur, & nos vicisſim

Fimta Bæn.

Og fyrergief off vorar Skull-
der/ so sem vier fyrergiefum vo-
rum Skulldunautum.

Hvad er pad?

Pad er/ Vier bidium i þessare
Bæn / ad Fader vor Himneskur
vilie ei ækiga vorar Synder / so
hañ fyrer þeirra Skulld / vilie ei
veita off vora Bæn / þviad vier
erum allra þeirra Hluta omaklega-
er sem vier umbidium / kuñum og
eige helldur pad forskullda/ helld-
ur ad hañ villde off pad allt fyrer-
giefa/ fyrer siina eigeñlega Nææd/
þviad daglega syndgum vier og
forþienum ecfert añad eñ Straff/
so vilium vier og eirneñ par i
moot/ fyrergiefa af Hiarta þeim

 sem

ex animo condonabimus, qvicqvid in nos peccaverunt alii, & pro maleficio reddemus beneficium.

PETITIO VI.

Et ne nos inducas in tentationem.

Qvid hoc est?

Hoc est:

Deus qvidem neminem tentat, nos tamen hic rogamus, ut nos ſervare & defendere velit, contra Satanæ, mundi & carnis noſtræ inſidias, ne ab iis decepti, in diffidentiam, deſperationem, aut alia ſcelera conjiciamur. Qvod ſi illis tentemur, ut ſuperiores nos victoriam tandem obtineamus.

sem oss a moote briioota / eñ gieri
þeim gott sem vid oss misgiøra

Siøtta Bæn.

Og eige leid þu oss i Freist-
ne.

Hvad er þad?

Þad er / Gud freistar ad sẽnt
einskis Mañs / eñ vier bidium
þessare Bæn / ad Gud vilie vernd
oss og vardveita / fyrer Andskot
ans / Heimsens og Holldsens Vie
lum / ad vier hrøpum ei fyre
þeirra Tilteiging i Vantru ni
Orvænting / edur adrar Stoor
synder og Løstu / og þo ad vie
freistunst af øllu þessu / þa lati
hañ oss um̃ siider meiga yfervin̄
og Sigrenum hallda.

PETITIO VII.

Sed libera nos â malo.

Qvid hoc eſt ?

Hoc eſt ;

Hic oramus in ſumma, ut cæleſtis Pater ab omnibus periculis corporis & animæ, fortunarum & famæ nos defendat & liberet, & ut in poſtremo vitæ articulo feliciter ex hac calamitoſa vita in æternam vitam immigremus.

AMEN.

Hæc vox ideò addita eſt, ut certisſimus ſim, hanc meam orationem acceptam & exauditam eſſe â Patre meo in cœlis. Ipſe enim mandavit, ut oraremus, & mandato ſimul promisſionem

Siounda Bæn.
Nelldur frelsa oss fra Illu.
Hvad er þad?

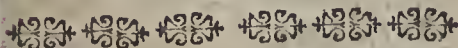
Þad er / Nier bidium vier alls i einu i þessare Bæn / ad Fader vor himneskur frelse oss fra ollu Illu/til Lyfs og Saalar/Farsæll-dar og Neidurs / og ad Sijdustu þa vor Daudastund er komeñ/ gieffe hañ oss goodañ Affgang/ & mylskunsamlega take hañ oss af þessum Eymdardal/til sijn i Nimnarijke.

AMEN.

Þetta Ord er þess vegna til-lagt/ad eg skal vera full viss uppa þad / ad þessar vorar Bæner sieu vorum himneska Fodur þacknæmelegar / og af honum heyrdar/ þvi hañ heffur sialffur skipad oss/ ad vier skilldum med þessum hætte

bidia /

onem addidit, fore ut nos exaudiat: Amen, Amen, certò tibi omnia illa donabuntur.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

I.

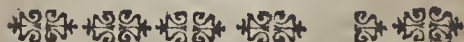
Qvid sit Baptismus.

Baptismus non est simplex tantum aqva, sed est aqva septa mandato DEI, & verbô DEI conjuncta.

Verbum DEI cum Baptismo conjunctum est hoc, Matthæi ultimo.

Euntes, docete omnes gentes, bapti-

bidia / og hefur lofad / ad hann villde oss bænheira : Amen/ Amen/ pad er Jaa / sannarlega pad skal so vera.

Vm Sacramentum Skyrnarenñar.

Fyrsta Spurning.

Hvad er Skyrn?

Skyrnenn er ecke alleinasta ein falldt Vatn / helldur er hun pad Vatn/sem samañ er reyrt og bunded/ med Guds Bodorde/ og med Guds Orde er samteingd.

Hvørt er pad Guds Ord?

Pad vor HErra JEsus Christur sagde hia Matth. i Eftasta Capitula. Fared wt (a) (um allañ

(a) Marc. 16.

baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti.

II.

Usus & Finis Baptismi.

Qvod in nobis operatur remissionem peccatorum, liberat nos â morte & Diabolo, æternam vitam omnibus iis largitur, qvi huic verbo & promissioni Dei credunt.

Verbum & promissio DEI hæc est, Marci ultimô:

Qvi crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit, qvi vero non crediderit, Condemnabitur.

III.

Qvomodo potest aqva tantas res efficere?

Aqva

Heimen) z kiened ollū Pioodū/ og styred þær J Nafne Fedurs Og Sonar/ Og Anda Heilags.
Annur Spurning.
Hvad stodar oss og veiter Skyrnen ?
Hun utvegar oss og veiter Fyrergiefning Syndaña/ z frel. ar fra Daudanum og Dioflenū/ og giefur þeim ollum eilyfa Sa. uhialp / sem trwa þui sem Orden̄ g Guds Fyrerheiten̄ lofa.
Hvør eru þau Guds Ord og Fyrerheit ?
Þau vor Herra JEsus Chri. stur seiger hia Marc. i Siðasta Capitula. Hvor han̄ trwer og verdur skyrdur / sa skal hoolpen̄ verda/ enn hvør han̄ ecke trwer / a skal fordæmast.
Þridia Spurning.
Hvørnen̄ ma Vatned orka so veglegra Luta ?
Vatned

Aqva ſine dubio nunqvam iſta efficiet, ſed verbum DEI, qvod in & cum aqva eſt, item fides, qvæ huic verbo, qvod aqvæ eſt additum, firmiter credit. Si enim absqve verbo Dei eſſet aqva, maneret aqva, nec eſſet Baptismus: cum verò verbum DEI cum aqva conjunctum ſit, eſt Baptismus, hoc eſt: eſt aqva gratiæ & vitæ, & lavacrum regenerationis in ſancto ſpiritu, qvemadmodum Paulus de Baptismo loqvitur ad Titum 3. Verba Pauli hæc ſunt: Sed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, ac renovationis Spiritûs ſancti, qvem effudit in nos abunde,

Vatned mæ alldrei slyks orka/ helldur veiker þad Guds Ord/ hvørt ad er i Vatnenu edur med Vatnenu og Trweñ/ hvør ad slykum Guds Ordum i Vatnenu trwer/ þvi fyrer utañ Guds Ord/ er Vatned einsamallt Vatn og eingeñ Skijrn / eñ þegar Guds Ord samlagast Vatnenu / þa er þad Skijrn (þad er nædarfullt Lijfsens Vatn) og Endurgetningar Laug i Heilögum Anda / so sem Pæll Postule seiger til Titum 3. Capitula. Epter siñe Miskunseme hefur Gud oss hoolpna giert/ fyrer þañ Endurgetningar Vatns Sæ og Endurnijan Heilags Anda/hvørium hañ hefur gnoogleg a wthellt yfer oss fyrer JEsum Christum vorn Lausnara / so vier riettlæter fyrer hans Næd/ yrd-

bunde, per IEſum Chriſtum, ſalvatorem noſtrum, ut juſtificati illius gratiâ hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ: fidelis ſermo eſt.

IV.

Qvid Baptiſmus ſignificet?

Hoc ſignificat, qvod vetus Adam, qvi adhuc in nobis eſt, qvotidianâ pœnitentiâ baptizari, hoc eſt, penitus in aqvam demergi & mortificari una cum peccatis & concupiſcentia debeat: & qvod debeat magis ac magis indies emergere & reſurgere novus homo, qvi juſtus & purus ab omni peccato cum Deo perpetuò vivat.

Confirmat hoc Scriptura ad

Romanos

um Erþingiar eilijfs Lijfs epter Vonene / þesse Ord eru señ og trwañleg.

Fioorda Spurning.

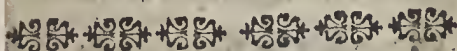
Hvad merker þvilijk Vatnoskijrn?

Nun merker þad / ad sa hinn gamle Adam i oss / a daglega ad dreckiast og deidast / fyrer Ydran og Yfferbodt med ollum Syndum og vondum Girndum / og sijdan daglega framkoma og upp optur rijsa eirn nijr Madur / sa ed lijfa skal i Riettlæte og Hreinleika / fyrer Gude æpeñlega.

Þad bevijsar Skriptenn til

 Rom.

Romanos 6. Sepulti igitur ſumus una cum Chriſto per Baptiſmum in mortem, ut qvemadmodum excitatus eſt Chriſtus ex mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

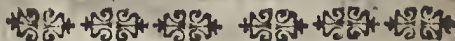
DE SACRAMENTO ALTARIS.

I.

Qvid ſit?

Sacramentum Altaris eſt verum corpus & verus ſangvis Domini noſtri IESU Chriſti, ſub pane & vino, ab ipſo Chriſto à deo inſtitutum, ut Chriſtiani id manducarent & biberent.

Rom. 6. Capitula. Vier erum Jardader mz Christo fyrer Skÿrnena i Daudañ / ad lÿka so sem Christur er uppvakeñ fra Daudum / fyrer Dyrd Fodursens / so eigum vier ad ganga i Endurnÿung Lÿfsdagaña.

Um Sacramentum Altaresens.

Fyrsta Spurning.

Hvad er Sacramentum Altaresens?

Sacramentum Altaresens er sañarlegt Holld og Blood vors HErra JEsu Christi / under Braude og Vÿne / af hønum sialfum JEsu Christo iñsett / oss Christnum Møñum ad eta og drecka.

Loci Scripturæ, qvi hoc comprobant, sunt apud Matthæum, Marcum, Lucam & Sanctum Paulum.

Dominus noster IESUS Christus, in ea nocte, qvâ traditus est, accepit panem, & postqvam gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, qvod pro vobis datur, hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postqvam cœnavit, acceptô calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic Calix novum Testamentum est in meo sangvine, qvi pro vobis effunditur in remissionem peccatorum.

Hvar stendur þad skrifad ?

So skrifa þeir heilogu Gudspiallamenn / Mattheus / Marcus / Lucas og Sancte Pall.

Vor HErra JEsus Christus / a þeirre Natt sem hann forrædenn vard / took hann Braudid / giorde þacker / og braut þad / og gaf synum Lærisveinum og sagde / Taked og eted / þad er minn Lykame / sem fyrer ydur verdur giefenn / giored þad i mÿna Minning.

Somuleidis epter Kvøldmaltydena / took hann Kaleikenn / giorde þacker / gaf þeim hann og sagde / Drecked aller hier af / þad er Kaleikur hins Nyja Testamentis i mynu Bloode / sem fyrer ydur wthellest til Fyrergiefningar

torum. Hoc facite quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

II.

Quid prodest sic comedisse & bibisse?

Id indicant hæc verba: *Pro vobis datur,* item, *effunditur in remissionem Peccatorum*. In hoc enim Sacramento remissio peccatorum, vita & æterna beatitudo nobis per illa verba donantur, remissionem enim peccatorum, vita & beatitudo necessariò comitantur.

III.

Quomodo potest illa corporalis manducatio tantas res efficere?

Edere & bibere sine dubio

ista

ningar Syndaña/ so opt sem þier giøred þetta/ drecked þad i mijna Miñing.

Auñur Spurning.

Hvad stodar oss med soddañ hætte ad eta og drecka hier ad?

Þad wtvijsa mier þesse Orden sem hier standa / SEm Fyrer ydur giefst og wthellest/ til Fyrrgiefningar SyNdaña / þvi ad señu veitest oss og giefst / fyrer þesse Ordenn i Sacramentenu, Syndaña Fyrergiefning eilijft Lijf og Saluhialp / þviad hvar Syndaña Fyrergiefning er, þar er og eirneñ Lijfed + Saluhialpeñ.

Þridia Spurning.

Hvørneñ kan Lykamleg Berging ad veita so mikla Hlute?

Berging Brauds og Vijns / veiter þad i aungvañ Mata / helldur

iſta nunqvam poterunt. Sed verba hæc: *pro vobis datur*, item, *effunditur in remisſionem peccatorum*.

Hæc enim verba ſunt potisſima hujus Sacramenti pars, & ceu caput, qvibus qvi credit, ille omnia ea conſeqvitur, qvæ promittunt, nempe remisſionem peccatorum.

IV.

Qvomodò igitur dignè hoc Sacramentum ſumitur.

Ego qvidem illam externam diſciplinam laudo, qvod qvi ſumpturi Sacramentum ſunt jejuniis ante ſeſe parant: verum ille demum rectisſimè ſe ad hoc Sacramentum ſumendum paraverit, qvi his verbis credit:

helldur þau Orden sim hier standa/ Fyrer ydur giefst og wthellest / Til Fyrergiefningar SYNDa-aña / Hvert Ord ad eru hiea Lijkamlegre Bergingu so sem eitt Hofudstycke i þessu Sacramente/ og hvør sem þessum Ordum trwer/ þan ødlast allt þad sem þau iñe-hallda og uppa hliooda / sem er Syndaña Fyrergiefning.

Fioorda Spurning.

Hvør neiter þessa Sacramentis maklega ?

Ad Fasta / og sig Lijkamlega þar til ad bwa / er ad soñu good ytre Sidseme / Eñ sa er sañarlega maklegur og velskickadur sem Trwna hefur i þessum Ordum / Fyrer ydur giefst z wthellest/ til Fyrergiefningar SYNDaña /

Eñ

Pro vobis datur, item, *effunditur in remisſionem peccatorum.* Qvi his verbis non credunt, illi indigni & omninò imparati Sacramentum ſumunt. Hoc enim verbum: *pro vobis*, poſtulat cor, qvod DEO credat.

Forma Benedictionis, quâ ſimpliciores & natu minores uti poſſunt, cum mane aut veſperi ſeſe Deo commendant.

Manè cum voles ſurgere, primò omnium ſignabis te ſanctâ cruce & dices:

In nomine Patris & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.

Poſt, flexis genibûs, vel erectus primum, Apoſtolicum Symbolum, poſt orationem Dominicam orabis: his, ſi voles, addes hanc precatiunculam. Ego

Eñ hvør hañ ecke trwer þessum Ordum / og efar þau / sa er o, maklegur / þviad þetta Orded Fyrer y Dur krefur fullkomlegrar Trwar i Hiartanu.

Eitt Blessunar Form/ Hvørt þeir Einfolldu og Ungu bruka kuña/ þegar þeir ad Morgne edur Kvøllde befala sig Gude.

A Morgna þa þu stendur upp/ skalltu Signa þig med heiløgu Krosse marke/ og segia :

J Nafne Fødurs / og Sonar/ og Anda Heilags/ Amen.

Sydañ a Knie fallande edur standande/les Trwarjatningena og Fader Vor/ þar epter þessa Bæn.

Ego tibi, ô Pater cæli & terræ, per IESUM Christum dilectum tuum Filium ago gratias, qvod me hâc nocte ab omni incommodo & periculo, conservatum custodieris, teqve rogo, ut & hoc die mei curam velis agere, & cavere, ne in peccata aut alia mala conjiciar, ut tibi & vita & facta mea placeant omnia. Ego enim me, corpus meum & meam animam cum omnibus aliis, qvæ habeo in tuas manus commendo, Sanctus tuus Angelus nusqvam â me discedat, ne qvid Satan in me possit Amen.

Post strenuè tuum facias officium. Potest autem interim qvoqve vel Psalmum vel aliud qvoddam sanctum carmen canere, qvo excitetur cor tuum.

Þacker giøre eg þier minn himneske Fader / fyrer JEsum Christum þinn elskulegann Son / minn DRottenn / ad þu hefur mig a þessare Noottu fyrer øllum Skada og Hæska verndad og vardveitt / eg bid þig / ad þu vilier mig a þessum Deige og eirnenn vardveita fyrer Syndum og øllum illum Hlutum / so ad allur minn Lifnadur og øll mijn Verk mættu þier vel þocknast / þviad eg befala mig minn Lijkama og Sæl / og allt þad eg hefe i þijnar Hendur / þinn heilage Eingill sie hia mier / so ad sa hinn vonde Ovin fæe eckert Valld yfer mier / Amen.

Gack sijdan til þinnar Vinnu og Erfvidis i JEsu Nafne / og syng eirn hiartnæmann Hugvekiu psalm.

Vesperi cum lectum petis, primo omnium signabis te sanctâ cruce, & dices jam conscendens lectum:

In nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti Amen.

Post flexis genibûs, vel erectus, primo Apostolicum Symbolum, deinde, Orationem Dominicam orabis, his, si voles, addes banc precatiunculam.

Ego tibi omnipotens & misericors Pater, per IESUM CHRISTUM dilectum Filium tuum gratias ago, qvod me hoc die per gratiam tuam defenderis, teqve rogo, ut mihi omnia peccata condones, qvibus te hoc die offendi, ut item & hâc nocte mei agere curam, & me defendere velis. Ego enim me, corpus meum, & meam animam cum

A Kvølld þa þu geingur til Sængur/ sign þig med heiløgu Krossmarke / segiande :

I Nafne Fødurs /og Sonar / og Anda Heilags/ Amen.

Sÿdan a Knie fallande edur standande/ les Trwarjatningina og Fader Vor / þar epter þessa Bæn.

ÞAcker giøre eg þier miñ himneske Fader/ þyrer JEsum Christum þiñ elskulegañ Son / minn DRottenñ / ad þu heþur mig a þessum Deige nadarsamlega verndad og vardveitt / eg bid þig/ ad þu vilier þyrergiefa mier allar missnar Synder / sem eg heþe a þessum Deige ranglega giert og þramed / og ad þu vilier mig a þessare Nootttu nadarsamlega verdveita/

omnibus aliis, qvæ habeo, in manus tuas commendo. Sanctus tuus angelus nusqvam â me discedat, ne qvid in me Satan possit, Amen.

Hæc ubi dixeris, in utramvis aurem securus dormias.

Forma & ante sumptum cibum orandi, & â sumpto cibo agendi gratias.

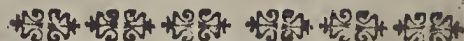
Convenit, ut pueri, summâ modestiâ ad mensam accedant, & complicatis manibus sic orent

Oculi omnium in te sperant, Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum

tuam

veita / þviad eg beþala mig minn Lijkama ꝫ Saal i þijnar Hendur / þinn heilage Eingill sie hia mier / svo ad Dioſullenn eckert Vallð yfer mier / Amen.

Ad þeſſu giørdu / kanntu Oþultur ad leggia þig til Svefns.

Undervijſun hvørnenn

menn ſkule framreiddann Mat bleſſa / og ſo ꝥyrer hann medteken Gude þacka.

Þvi þad hæfer ad Vngdoomurenn gange til ſinnar Maaltijdar med hinne ſtædſtu Sidſeme / og bidie / med ſamanløgdum Høndum ꝫ þennann Hætt.

ALLra Augu vona til þijn DRottenn / og þu giefur þeim þeirra Fædu i hæfelegann Tij-ma /

tiam & imples omne animal benedictione tuâ.

SCHOLION.

Eſt autem hic obiter notandum, benedictionem dici, qvod DEUS omnibus animantibus tantum cibi ſuppeditet, ut hilarem, & jucundam agant vitam, porro qvi ſe curis macerant, qvi ſtudent cumulandis opibus, illi hanc benedictionem habere non poſſunt. Qvanqvam enim & illi ſatis habeant, non tamen qvieto corde præſentibus poſſunt frui.

Poſt addant Dominicam orationem & ſeqventem precatiunculam.

Domine DEUS cæleſtis, Pater, benedic nobis & his donis, quæ de tua largitate ſumimus, per JESUM Chriſtum

ma/ þu upplÿkur þiñe Hende / z ſedr allar lifande Skiepnur med þiñe Bleſſan.

Ein Litel Vtſkijring.

Nu i ſtuttu Mäle yfer ad fara / er hier adgiætande / ad Bleſſan kallaſt þad/ad Gud forſorge aanægianlega og rijkuglega / allar lifande Skiepnur. Eñ þeir ſem i Bukſorg og Audæfaña Samanſrakſtre ſijn Hiørtu þvinga / þeir kunna ecke þeſſarar Bleſſunar niootande ad verda. Þvi jafn vel þo þeir Allsnægter hafe / kuña þeir ecke med Hugarens Roſeme / þad þeir fyrer Hende hafa/ ſier ad hagnijta.

Sijdañ leſeſt Fader Vor og þeſſe epterfilgiande Bæn.

DROTTeñ Gud himneſkur Fader / bleſſa þu oſſ og þeſſar þijnar Gafur ſem vier medtökum til vor af þinne myſkunſamlegre

Christum Dominum nostrum. Amen.

FORMA AGENDI GRATIAS à sumpto cibo.

Similiter à sumpto cibo modestè ad mensam assistent, & complicatis manibus sic orabunt.

Confitemini Domino, qvoniam bonus, qvoniam in seculum misericordia ejus; Qvi dat escam omni carni, qvi dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum, invocantibus eum. Non in fortitudine eqvi voluntatem habebit, neqve in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino,

legre Goodgirne / fyrer JEsum Christum vorn DROTTeñ og HErra / Amen.

Þacklætis Form ad Maaltijdeñe medtekeñe.

Sømuleidis skal hañ epter Maal-tijdena sidsamlega vid Borded standa/ og ad samannløgdum Høndum / so sia.

ÞAcke þier DROTTne / þviad hañ er goodur/ og hanns Myskunseme varer ad Eilijfu. Hvør ad øllu Hollde giefur Fædu/ Kvikfenadenum sitt Foodur/ og Vngum Hrafnaña sem hann akalla. Hañ hefur aungva Lijst a Styrkleika Hestsins/ecke helldur Þoknan a nockurs Manns Beinum/

mino, super timentes eum, & in eis, qvi sperant super misericordia ejus.

Post addant Dominicam Orationem & seqventem precatiunculam.

Gratias agimus tibi Domine DEUS Pater, per Dominum nostrum JEsum Christum, & pro universis beneficiis tuis, qvi vivis & regnas in secula, Amen.

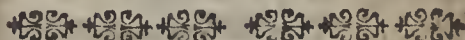

TABULA OECONOMICA, IN QVA proponuntur sententiæ sacrarum literarum, qvibus qvisq; sui officii commonetur, in qvocunq; tandem vitæ sit genere.

Beinum/ DRottne eru vel þeck-er þeir sem hañ ottast og til hñs Myskunar vona.

Lese sydañ Fader Vor og þar epter þessa Bœn.

Þacker giørum vier þier Drotteñ Gud himneskur Fader fyrer JEsum Christum vorn HErra/ og fyrer allar þynar Gafur og Velgiørninga/ þu sm̃ lifer og rijker ad Eilijfu/ Amen.

HVSTABLANN/

J Hvørre ad framsetiast nock-rar Greiner heilagrar Ritningar/ þær ed hlyda uppa allra Handa Stietter og Embætte/ hvar eirn og sierhvør ma sier Aminning taka/ til ad vakta sitt Kall og Embætte.

Episcopi & Concionatores hâc sententiâ commonentur, qvalis & vita & ministerium ipsorum esse debeat.

Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, modestum, benè moratum, hospitalem, idoneum ad docendum, DEI dispensatorem, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed æqvum, non pugnacem, non avarum, suæ domui benè præsidentem, filios habentem subditos, cum omni gravitate, non neophytum, tenacem fidelis sermonis, qvi secundum doctrinam est, ut potens sit exhortari doctrinâ sanâ, & eos, qvi contradicunt,

Byskupar / Prestar og Predikarar verda med þessare Grein aminter / bæde umm sinn Lifnad z Lærdoom.

Eirn Byskup skal vera ostraffanlegur / eirnrar Kvinnu eigenn Madur / Sparneitenn / Hooflætur / Sidsamur / Giestrisenn / Kienningarsamur / eingenn Ofdrykkiu Madur / eige Barættusamur / einkis liootlegs Avinnings gjrugur / helldur Vingiarnlegur / ei Prættunarsamur / ei Agiarn / sa gooda Forsioon veiter sijnu Huse / sa hlydenn Børn hefur mz allre Virdingu / ei Nynæmur / sa þad fast hallde a þvi Orde / sem sannarlegur Lærdoomur er / og sa ødrum kann ad kienna / so hann sie mægtugur til ad aminna med Heilsusamlegum Lærdoome / og ad nidurþagga þa

dicunt, arguere, 1. Tim. 3. Tit. 1.

Qvid debeant auditores Episcopis suis &c.

Dominus ordinavit his, qvi Evangelium annunciant, de Evangelio vivere, 1. Cor. 9. Communicet Doctori in omnibus bonis is, qvi docetur verbum, Gal. 6. Qvi benè præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qvi laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti, & dignus est operarius mercede suâ, Obedite Præpositis vestris & cedite eis: ipsi enim vigilant qvasi rationem

pro

sem ꝥ moote mæla / 1. Tim. 3. Tit. 1.

Hvad Tilheyrendurner sieu skyln-um Byskupum og Sælusorgur-um skyllduger.

So heffur Drottenn befalad ad þeir sem Evangelium predika/ sku-lu aff Evangelio Upphellde hafa/ 1. Cor. 9. Sa sem med Ordenu verdur undervijsadur / hann same giøre þeim allt til gooda/sem hon-um undervijsar / Gal. 6. Cap.

Þa Auklduunga sin vel þorstan-da/ hallde menn tvefallt lege Heide-urs verduga/serdeilis þa sin erffi-ida i Ordenu og Lærdoomenum/ Þviad Ritningenn seiger/Þu skallt ecke mwlbinda erianda Naut. Jo-sem/Eirn Erffidare er sijna Lau-na verdugur.

pro animabus veſtris redditurí, ut cum gaudio hoc faciant & non gementes: hoc enim non expedit vobis, Ebr. 13.

Magiſtratus hâc ſententiâ admonentur ſui officii.

Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi â DEO, qvæ autem ſunt, â DEO ordinatæ ſunt; itaq; qvi reſiſtit poteſtati, DEI ordinationi reſiſtit. Qvi autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acqvirunt: nam Prin-

Vered hlydduger ydrum Kienefedrum / og fylged þeim epter / þviad þeir vaka yfer ydrum Saalum / so sem þeir þar skulu Reikningsskap fyrerstanda / so ad þeir giøre þad med Glede / enn ecke med Andvarpan / þviad þad er ecke gott fyrer ydur / Heb. 13. Cap.

Veralldleger Valldstioornar

Meñ verda med þessare Grein minter a sitt Embætte.

Aller Meñ sien Yfervalldenu undergiefner / þvi þar er ei Valldstioorn ukañ hun sie af Gude / eñ hvor hñ mootstendur Valldstioorneñe / sa stendur i moote Guds Skickan / enn þeir sem a moote standa / munu yfer sig taka Dooms Afelle / þviad Vallded er ei goodum Verkum / helldur vondum

Principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa, ſi autem malum feceris, time. Non enim ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt, tibi in bonum, vindex in iram ei, qvi male agit, Rom. 13. 1. Pet. 2.

Qvid ſubditi Magiſtratibus ſuis debeant, &c.

Reddite qvæ ſunt Cæſaris, Cæſari, Matthæi 22. & 17. Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus, ſubdita ſit, &c. Ideoq; neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: Mi-

niſtri

um til Skielþingar / Enn viltu eige ottast Valldsstioornena / þa gior hvad gott er / og muntu Lofs-stijr af henne hafa. Enn ef þu giorer hvad vondt er / þa mattu ottast / þui hun ber ei Sverded forgiefens / hun er Guds Þiena-re / eirn Hefnare til ad straffa þa sem Illt giora / Rom. 13.

Hvad þeir Undergiefnu sieu skil-nu Yfervallds umskillduger.

Giefed Keysaranum hvad Key-sarans er / og þad Gude sem Guds er / Matth. 22. og 17. Hver Madur sie Valldsstioorneñe und-ergiefeñ etc. So vered nu af Naudsyn undergiefner / eige alle-ynasta Hirtingareñar vegna / helldur og lijka eirneñ fyrer Samvitskuñar saker.

nistri enim DEI sunt, in hoc ipsum servientes; Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, ad Romanos 13. Adhortor primum omnium fieri obsecrationes, orationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qvi in sublimitate constituti sunt, ut qvietam & tranqvillam vitam agamus, cum omni pietate & gravitate. 1. Timoth. 2. Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne bonum opus paratos esse, nemini convitium facere, non litigio-

sos

ſaker. Þar þyrer ſkulu þier og Skatt giallda/ þui þeir eru Guds Þienarar ſem ſlijkar. Verndaner ſkulu ſtyrkia. Þui gieþed þad hvorium ſem þier ſkylduger erud/ þeim Skatt/ ſem Skattur heiter/ þeim Toll/ er Tollur heiter/ þeim Neidur ſem Neidur heiter / Rom. 13. So amine eg nu/ ad men umfram alla Nlute / giøre Booner/ Bæner/ Fyrerbeidſlur og Þackargiørder þyrer øllum Mennum/ þyrer Kongum og øllu Yfervallde / uppa þad vier mættū hafa ſpakt og roſamlegt Lifferne i allre Gudrækne og Sidſemd / 1. Tim. 2. Amiñ þa/ þad þeir ſieu Neþdingiunum og Valldsſtiettunum undergieþner ꝛ hlijduger til allra goodra Verka reidubuner / Aungvann

ſos eſſe, &c. Tit. 3. Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ, propter Dominum, ſive Regi, tanqvam præcellenti, ſive Ducibus tanqvam ab eo miſsis &c. 1. Pet. 2.

Conjugum officium.

Viri habitent cum uxoribus ſecundum ſcientiam, qvaſi cum infirmiori vaſculo muliebri, impertientes honorem, tanqvam cohæredibus gratiæ & vitæ, ut non impediantur orationes veſtræ, 1. Pet. 3. Et ne ſitis amarulenti erga illas, Coloſſ. 3.

Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicuti Domino, &c. Eph. 5. Qvemadmodum Sara obediebat Abrahæ

lastande / ei deilugiarner etc. Tit. 3. Vered undergiefner allre mañlegre Skickan fyrer HErrans saker / sie þad Kongenum so sem hinum Ypparsta / edur Landsstioornurum so sem aþ honum utsendum/ etc. 1. Pet. 2.

Kioonaña Embætte.

ÞJer Menn bwed vid ydar Kviñur med Skynseme/ og gieþed þvi kveñlega breyskva Kierforne sijna Heydran / so sem Samerþum Nadareñar og Lijpsiens/ so ydar Bænahalld hindrest eige / 1. Pet. 2. Vered eige beyskklundader vid þar / Col. 3. Cap.

Konurnar vere sijnum Meñum undergieþnar / so sem Drottne / lijka sm̄ Saara var Abraham hlijd-

Abrahæ, dominum eum vocans, cujus factæ estis filiæ, benefacientes & non pertimentes ullam perturbationem, 1. Pet. 3.

Parentum erga liberos Officium.

Vos Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correctione Domini, Ephes. 6.

Liberorum erga Parentes Officium.

Filii obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim justum est: Honora Patrem tuum & Matrem tuam, quod est mandatum primum cum promissione, ut benè sit tibi, & sis longævus super terram, Ephes. 6.

ug / og kallade hañ HErra / hvor⸗
rar Dætur þier erud vordnar / ef
þier vel giored / og otteſt ei Ogn⸗
ernar / 1. Pet. 3.

Forelldrana Embætte vid Bør⸗
neñ.

Þier Fedur / erted ecke ydar
Børn til Reide / helldur aled þau
upp i Sidſemd / & Aminingū til
Guds / Epheſ. 6.

Barnaña Embætte vid ſyna
Forelldra.

Þier Børn vered ydrum For⸗
elldrum hlydeñ i Drottne / þui
þad er tilheyrelegt. Heydra Fed⸗
ur og Moodur / þad er þad fyrſta
Bodord ſem Fyrerheit heſur / ſem
er / So ad þier vel vegne / og þu
liſer leinge a Jørduñe / Epheſ.
6.

Servorum, ancillarum, mercenariorum, operariorum officium erga Dominos.

Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto, non ad oculum ſervientes, qvaſi hominibus placere ſtudentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem DEI ex animo, cum benevolentia, ſervientes Domino & non hominibus: ſcientes qvod unusqvisqve qvodcunqve fecerit bonum, hoc reportabit â Domino, ſive ſervus ſive liber, Eph. 6. Col. 3.

Patrum & Matrum-familias officium erga ſervos, & c.

Vinumanna/ Vinukvenna z Erfidismanna Embætte vid sijna Herra:

Þier Þioonustumenn / vered hlijdugr ydrum lijkamlegum Drottnum / med Otta og Nrædslu / aff Einfalldleik ydars Hiarta/ so sem Christo sialffum/ ei alleinasta fyrer Augunum þioonande / so sem Monnunum til Giedþeckne / helldur so sem Þienarar Christi / ad þier þennann Guds Vilia giored af Hiarta med goodum Huga. Latet ydur þikia so sem þier þiooned Drottne og ecke Monnunum / og vited ad hvad sinn hver einn gierer/ þad mun hann medtaka / hvert sinn hann er Þræll edur Frelsinge. Ephes. 6. Coloss. 3.

Nwsfedra og Nwsmædra Embætte vid sijna Þienara.

Et vos Domini, eadem facite illis, remittentes minas, scientes, qvod & vester Dominus est in cælis, & personarum acceptio non est apud eum, Eph. 6. coloss. 3.

Adolescentes.

Adolescentes subditi estote senioribus. Omnes mutuo subjecti sitis, & connectentes humilitatem, qvia DEus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis, 1. Pet. 5.

Viduæ.

Qvæ verè vidua est & desolata, speret in DEum, & instet obsecrationibus & orationibus

Þier Hwsbændur / gieted þ sin̄ þad sama / og legged af Ognernar / og viteđ þad / þier hafeđ eirn HErra a Himnum / og hia hon̄um er ecfert Mañgreinar Alit / Ephes. 6. Coloss. 3.

Vngdoomurenn.

Þier sem Vnger erud / vered þeim Elldre undergiefner / og audsyned þar med Lijtelæte / þvi ad Gud stendur i giegn þeim Dramblætu / eñ þeim Lijtelætu giefur hañ Nad. So audmyked ydur und er volldugа Guds Hend / so hañ ydur upphefie a sijnum Tijma / 1. Pet. 5.

Eckiurnar.

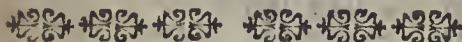
Hvor ad er ein sañarleg Eckia / og Einsømul / hun setie sijna Von upp a Gud / og blijfe stadfest i

nocte ac die : nam qvæ in deliciis vivit, mortua est, 1. Tim. 5.

Tota Congregatio.

Dilige proximum tuum sicut te ipsum: Nam in hoc verbo omnia præcepta sunt comprehensa, Rom. 13. Et instate orationibus sedulo pro omnibus hominibus, 1. Tim. 2.

EINIS.

APPENDIX I. PRÆCEPTI IN Deuteronomio Cap. 5.

Non facies tibi sculptile, nec ullam similitudinem omnium, qvæ in cœlo sunt desuper, & qvæ

Bæna Akalle Dag z Noott/ Eñ hvor sem i Syrndum lifer/ hun er lifande daud / 1. Tim. 5.

Almuga Foolked.

Elska skalltu þiñ Naunga so sem sialfañ þig / J þessum Ordum eru oll Bodordeñ iñebundeñ / Rom. 13.

Bidied oaflaatañlega fyrer ollum Moñum / 1. Tim. 2.

ENDER.

Vidbæker þess fyrsta Bodords
J Deuteronomi Bookar 5. Cap.

Þu skallt aungva Lijkneskiu giora þier epter neirnre Mynd / hvorke a Himnum uppe / nie a Jordu

qvæ in terra deorſum, & qvæ verſantur in aqvis ſub terra, non adorabis ea, & non coles.

Heic Moſes ſolum de iis imaginibus præcipit, qvæ, ut Dei, coluntur, & qvibus fiditur.

IN NOMINE IESU.

SENTENTIÆ è VERBO DEI IN fidei fundamentum pro ſimplicioribus hauſtæ, appendicis locô ad Catechismum ſpectantes:

I. DE DEO.

Qvoniam tres ſunt, qvi teſtantur in cœlo, Pater, Sermo, &

Jordu nidre/ eige hölldur i Vatnenu under Jordunne / þu skallt ecke tilbidia þau/ og eige þiona þeim

Hier talar Moises alleinasta um þau Lykneske/ er dyrkud verda / sem sialpur Gud/ og Mēn setia sitt Trwnadartraust a,

J JESV Nafne.

Nockrar Greiner wr Guds Orde samanteknar / þeim Einfølldu til þrekare Trwarstyrkingar/ J Vidbæters Nafne þessum Litla Catechismo tilheirande,

I. Vm GVD.

Hviad þrÿr eru sem Vitnisburdeñ gefa a Himne/ Fadereñ/ Orded

& Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, 1. Ioh. 5. v. 7.

II. DE CREATIONE.

Intra sextiduum fecit Dominus cœlum & terram, & mare, atq; omnia, qvæ in iis continentur, & septimo die qvievit ab opere creationis. Ex. 20. v. 11.

Et vidit Deus cuncta qvæ fecerat, & ecce erant valdè bona. Gen. 1. v. 31.

III. DE PECCATO.

Deus creaverat hominem ad vitam æternam & conditionem incorruptam, atq; imaginem ipsissimæ naturæ suæ fecerat eum, sed invidiâ Diaboli mors venit in mundum, Sap. 2. v. 23. & 24.

Per unum Hominem peccatum in

Orded / og heilagur Ande / og
þeir þryr eru eitt / 1. Joh. 5. v. 7.

2. Um Sköpunena.

A sex Dögum giörde Drottenn
Himenn og Jord / og Siooenn / og
allt þad sem þar inne er / og hann
hvijlldest þann siounda Dag / Exod.
20. v. 11.

Og Gud sa alla Hlute / þa sem
hann hafde giört / og sia þeir voru
harla gooder / Gen. 1. v. 31.

3. Um Syndena.

Gud skapade Mannenn til eilijfs
Lijfs / og giörde hann ad einu Lijf-
læte / ad hann skillde vera lijkur þvi
sem hann er / Enn fyrer Dioffulsens
Ofund er Daudenn komenn i Heim-
enn / Spekenarb. 2. v. 23. 24.

Fyrer eirn Mann er Syndenn
komenn i Heimenn / og Daudenn fyr-

in mundum intravit, & per pecca-
tum mors: Atq; ita ad omnes
homines pervasit mors, qvatenus
omnes peccârunt, Rom. 5. v. 12.

Figmentum cordis hominis
est tantûm malum â pueritia,
Gen. 8. v. 21.

Prudentia carnis est inimici-
tia in Deum, Rom. 8. v. 7. Om-
nes peccaverunt, divinâq; gloriâ
carent, Rom. 3. v. 23. Prov.
20. v. 9. Iac. 3. v. 2.

Ne dicas per Dominum fac-
tum est, ut deficerem: nam qvæ
odiô habet, ea non faceres. Ne
dicas: ipse decepit me, nam non
indiget vivo peccatore. Enim
verò

er Syndena/ og ſo hefur Daudeñ ſier til allra Maña iñþreingt / af þvi ad aller hafa ſyndgad / Rom. 5. v. 12.

Þankar mañlegs Hiarta eru iller i fra Ungdoome/ Gen. 8. v. 21.

Holldlega ad vera ſiñadur / er Fiandſkapur i giegn Gude/Rom. 8. v. 7.

Allerſamañ eru þeir ſynduger/ og þm̄ er Skortur a þeirre Hroo- ſan ſem þeir ætti a Gude ad ha- fa/ Rom. 3. v. 23. Prov. 20. v. 9. Jac. 3. v. 2.

Þu þarft ecke ad ſeigia / hafe eg rangt kient / þa hefur Gud þad giort / þviad hvad ſem hann hatar / þad ſkilldu þu ei giera. Þu þarft ecke ad ſeigia / hafe eg

verò rem omnem abominandam odit Dominus: itaq; non amatur illa ab iis, qvi reverentur ipsum. Deus non præcipit cuiqvem, ut faciat impiè, nec dat cuiqvam peccandi licentiam. Syrac. 15. v. 11, 12, 13. & 20.

IV. DE LEGE, IN QVA PECCAtum cum merito suo & jure Dei detegitur & revelatur.

Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde, ex tota anima, ex totâ mente, hoc est primum & maximum præceptum. Alterum est huic simile: diliges proximum tuum sicut te ipsum. In hisce duobus præcep-

rangt kient / so hefur han sviked mig / þvi han þarf einkis Ogudrækens vid. Þviad Drotten hatar alla Afgudadyrkan / og hvør han elskar / sa hrædest fyrer hene. Ongvum bydur han ogudræknum ad vera / og ongvum leifer hann Synd ad drygia / Syr. 15. v. 11. 12. 13. og 20.

4. Um Lögmaaled.

Hvørsu Syndenn med sine Forþient ustu og Guds Rette auglysest og openberast.

Elska skalltu DRotten Gud þin / af øllu Hiarta / af allre Saalu / og af øllu Hugskote / Þetta er hid hellsta og mesta Bodord. Enn anad er þessu likt / Elska skalltu Naunga þin sem sialfan þig. J þessum tveimur Bodordum heinger allt Lögmaal & Spaamen-

tis tota lex, & Prophetæ pendent. Matth. 22. v. 37. 38. 39. 40.

Qvicunqs sunt à legis operibus, execrationi subjecti sunt: Scriptum est enim: Maledictus omnis, qvi non permanserit in omnibus, qvæ scripta sunt in libro legis, ut ea faciat, Gal. 3. v. 10.

V, DE GRATIA DEI, QVÆ omnibus in Evangelio offertur & exhibetur.

Sic dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut omnis, qvi credat in eum, non pereat, sed vitam habeat æternam, Ioh. 3. v. 16.

Sed postqvam plenum tempus advenit, misit Deus Filium suum ex

meñerner / Matth. 22. v. 37. 38. 39. 40.

Þeir, sem eru af Løgmalsens Verkum / þeir eru under Bølvaneñe / Þvi skrifad er / Bølvadur sie hvør sa Madur / sem ei blijfur i øllu þvi sem skrifad er i Løgmalsbookeñe / so hañ giøre þad / Gal. 3. v. 10.

5. Um Guds Nad.

Sem i Evangelio veitdur einum og sierhvørium framboden.

So elskade Gud Heimeñ / ad hañ gaf wt siñ Eingeteñ Son til þess / ad aller þeir sem a hñ trwa / fyrerfarest eige / helldur ad þeir hafe eilijft Lijf / Joh. 3. v. 16.

Eñ þa Uppfylling Tijmans var komenn / wtsende Gud siñ Son / fæddañ af Kviñu / og Løgmalenu

ex muliere natum, qvi ſub lege fuit, ut legi ſubditos redimeret, qvo adoptionem adipiſceremur, Gal. 4. v. 4. & 5.

Imo vero morbos noſtros ipſe pertulit, & dolores noſtros in ſe ſuſcepit, ipſe dolore affectus eſt â defectionibus noſtris, & attritus eſt ab iniqvitatibus noſtris, caſtigatio imponitur ei, ut nobis imputetur pax, & vulnere ac vibice eJus ſanati ſumus, Eſa. 53. v. 7. & 8.

Unus Deus eſt, unus item Mediator Dei & hominum, homo IEſus Chriſtus, qvi ſe ipſum liberationis pretium pro cunctis dedit, 1. Tim. 2. v. 5. & 6.

mælenu unterorpeñ / uppa þad / hañ frelsade þa sem under Lögmælenn voru / so ad vier medtækium Barna Utvalningena / Gal. 4. v. 4. og 5.

Sañarlega þa bar hañ vort Krankdæme / og vorum Pijnum hlood hañ uppa sig / Fyrer vorra Misgiørda saker er hñ Særdur / og fyrer vorra Synda saker er hñ Lemstradur / Hegningeñ hun liggur a hønum / uppa þad vier hefdum Frideñ / og fyrer hñs Beniar erum vier heilbrigder ordner / Es. 53. v. 7. 7 8.

Eirn er Gud / og eirn Medalgangare mille Guds og Mana / in er sa Madur JEsus Christur / hvør sialfañ sig hefur utgefed fyrer alla til Endurlausnar / 1. Tim. 2. v. 5. og 6.

Nec est in ullo alio salus, nec ullum aliud nomen est sub cœlo apud homines datum, per qvod servandi simus, Act. 4. v. 12.

Huic Christo omnes Prophetæ testimonium dant, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus, omnes qvi credant in eum, Act. 10. v. 43.

VI. DE POENITENTIA.

Resipiscite, appropinqvat enim regnum cœlorum, facite fructus conversione dignos, Matth. 3. v. 2. & 8.

Jam vero securis arborum radici admota est. Itaq; arbor omnis fructum bonum non edens, excidenda est, & in ignem injicienda, v. 10.

Og eige er i nockrum ødrum Sæluhiaalp / þviad þar er eckert añad Nafn giefed Mońunum / i hvøriu oss byriar sæluhoolpnum ad verda / Giørningab. P. 4. v. 12.

Af þessum bera aller Spaameñ Vitne / ad fyrer hańs Nafn skulu aller þeir sem aa hñ trwa / hafa Syndañа Fyrergiefning / Giørningab. P. 10. v. 43.

6. Vm̃ Ydranena.

Giøred Ydran / Himnarijke er naalægt / Giøred verdugañ Avǫxt Ydranar / Matth. 3. v. 2. & 8.

Af þvi nu er Øxeñ allareidu sett til Rootar Trimaña / þvi mun hvørt þ Træ sem ecke giører good' añ Avǫxt / upphøggvast og i Eld kastast / v. 10.

Leited

Reqvirite Iehovam, dum præſtò eſt, & invocate eum, dum appropinqvat. Derelinqvat improbus viam ſuam, & vir iniqvus cogitationes ſuas, reverаturq; ad Iehovam, ut miſereatur ipſius, & ad Deum noſtrum, nam penes eum plurima condonandi largitio, Eſa. 55. v. 6. & 7.

Venite ad me, ait IEſus, omnes laborantes & onuſti, & ego recreabo vos, Matth. 11. v. 28.

VII. DE JUSTIFICATIONE.

Iuſtificamur gratis gratiâ ipſius per redemptionem, qvæ facta eſt in Chriſto IEſu, qvem propoſuit Deus propitiatorium in ſang-

Leited Drottens a medan hann maa finast / kalled a hñ medan hañ er nælægur / Sa hiñ Ogudlege læte af sijnum Veige / og Illvir-keñ af siñe Ruxan / og snwe sier til Drottens / þa mun hñ myskuna hønum / og til Guds vors / þviad i hia hønum er mikel Fyrergiefning / Es. 55. v. 6. og 7.

Komed til mijn aller þier sem Erfided (seiger JEsus) & Þunga erud hladner / eg vil endurnæra ydur / Matth. 11. v. 28.

7. Vm̃ Riettlætinguna.

Vier verdum ræt af hans Naad an Verdskulldunar Riettlæter / fyrer þa Endurlausn sem ordenn er fyrer JEsum Christum / hvorn Gud skickade til eins Nadarstols

ſangvine ejus per fidem, Rom. 3. v. 24. & 25.

Finis legis Chriſtus eſt, in juſtitiam omni credenti, Rom. 10. v. 4.

EVANGELIUM ET SACRAMENta ſunt media fidei, juſtitiæ & ſalutis.

VIII. DE *EVANGELIO.*

Evangelium eſt potentia Dei ad ſalutem omni credenti, Rom. 1. v. 16.

Si qvis ſermonem meum ſervaverit, mortem ne videat in æternum, Ioh. 8. v. 51.

IX. DE BAPTISMO.

Baptismus eſt ſanctæ conſcientiæ ſtipulatio cum Deo, per reſurrectionem IESU Chriſti 1. Petri 3. v. 21.

fyrer Trwna i hans Bloode / Rom. 3. v. 24. og 25.

Endalok Logmalsens er Christur / hvør sem a han trwer / sia er Riettlætur / Rom. 10. v. 4.

Nadarbodskapuren og Sacramentenn eru Medøl Trwarennar / Riettlætesens og Saluhiælpareñar.

8. Vm̃ Nadarbodskapeñ.

Evangelium er Kraptur Guds / sem hiælplega giører alla þa sem þar a trwa / Rom. 1. v. 16.

Ef nockur er sa sem helldur mijn Ord / hañ mun ei sia Daudañ ad Eilijfu / Joh. 8. v. 51.

9. Vm̃ Skijrnena.

Skijrneñ er Sattmale goodrar Samvitsku vid Gud / fyrer Vpprisu JEsu Christi / 1. Pet. 3. v. 21.

Hvør

Qvi crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, Marc. 16. v. 16.

X. DE SACRAMENTO *Altaris.*

Poculum benedictionis, cui benedicimus, nonne communio sangvinis Christi est?

Panis, qvem frangimus, nonne communio corporis Christi est? 1. Cor. 10. v. 16

USUS ET EFFICACIA SACRÆ *Cœnæ, cum verum Christi corpus & verus sangvis non solum ore corporis, sed & ore fidei, id est certâ & immotâ in meritum Christi fiduciâ accipiatur.*

Qvotiescunq; enim ederitis panem

Hver sem trwer z verdur skijrdur / sa skal hoolpen̄ verda / Marc. 16. v. 16.

10. Um̄ Sacramentum Altaresens.

Sa blessade Kaleikur hvorn vier blessum / er þad ecke Hluttekning Christi Bloods; Og Braudid hvert vier briootum / er þad eige Hluttekning Christi Lijkamas 1. Cor. 10. v. 16.

Nytseme Og Kraptur Peirrar Heilogu Kvølldmaaltydar / Tær san̄arlegur Christi Lijkame og hn̄s san̄arlegt Blood verdur ecke alleinasta med Munnenum / helldur og so vissu og stadfostu Trwnadartrauste til Christi Forþienustu / meddtekid.

So opt sem þier bergid af þessu Braude / og drecked af þessum

panem hunc, & poculum hoc bi-
beritis, mortem Domini annun-
ciatis usqveqvò venerit.

Exploret autem qvisq; se ip-
sum, & ita de pane illo edat, &
de poculo illo bibat, 1. Cor. 11,
v. 26. & 28.

Qvi edit carnem meam, &
bibit meum sangvinem, habet
vitam æternam, & ego susci-
tabo eum ultimô illo die, Ioh. 6.
v. 54.

DE IMPOENITENTIUM SEU indignorum pœna.

Qvi edit, & bibit indignè
hoc est, non agnoscit, nec do-
let peccata sua, non seriò & ex
corde cum fide, & fiducia i
meritum IEsu Christi sese con-
verti

Kaleik/skulud þier kuñgiera Dauda Drottens þangad til hañ kiemur.

Eñ hvør Madur proofe sig sialfur/ ꝛ ete so af þessu Braude/ og drecke so af þessum Kaleik/ 1. Cor. 11. v. 26. og 28.

Hvør hañ etur mitt Holld / oa dreckur mitt Blood / sa hefur eilijft Lijf / og eg mun uppvekia hañ a efsta Deige/ Joh. 6. v. 54.

Um Straff þeirra Ydrunarlausu edur Overdugu.

Hvør hañ etur og dreckur Overdugur / Þad er / þecker ecke sijnar Synder / edur angrast yfer þeim / og snijr sier ecke med allre Alvøru og af Hiarta / med stødugre Trw og Traustę til Forþienustuñar

vertit, neq; timere Deum, & resistere peccato in animo habet, judicium sibi ipsi edit, & bibit, non discernens corpus Domini, 1. Cor. 11. v. 20.

DE FIDEI ET JUSTITIÆ *fructibus, & bonis operibus.*

Neq; accendunt lucernam, & ponunt eam subter modium, sed in candelabrum: & splendet omnibus, qvi sunt in domo; ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, glorificentq; Patrem illum vestrum, qvi est in cœlis, Matth. 5. v. 15. & 16.

Illuxit gratia illa Dei salutifera omnibus hominibus, erudiens

uppfuñar JEsu Christi/ og æsetur
sier hvørke Gud ad ottast nie Synd-
dunum ad mootstanda/ sa etur og
dreckur sialfum sier Doom / med
þui hañ giørde ecke Greinarmun
a Drottens Lijkama / 1. Cor. 11.
v. 29.

11. Um̃ Erwareñar og Riett-
lætesens Avøxtu/ og Goodverken.

Eige kendra meñ Liooſed og ſet-
ia pad under Mæleaſk / helldur
yfer Liooſahallden / ſo ad pad lyſe
øllum þeim ſem i Hwſenu eru.
Lated ſo ydvart Lioos lijſa fyrer
Møñunum / ſo ad þeir ſiae ydar
Goodverk / og dyrke Fødur ydar
a Himnum / Matth. 5. v. 15.
og 16.

Heilſuſamleg Guds Nad er
auglijſt øllum Møñum/ og typtar
oſſ /

nos, ut abnegatâ impietate, & mundanis cupiditatibus, temperanter, & Justè, & piè vivamus in præsenti seculo, exspectantes beatam illam spem, & illustrem illum adventum gloriæ magni illius Dei, ac servatoris nostri, nempè JEsu Christi, qvi dedit semet ipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniqvitate, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem, accensum studio bonorum operum, Tit. 2. v. 11. 12. 13. & 14.

Si secundum carnem vixeritis, futurum est, ut moriamini, sed si spiritu, actiones corporis mortificetis vivetis, Rom. 8 v. 13

Cum feceritis omnia, qvæ

edicta

ſſ / þad vier ſkulum aþneita o-
udlegu Athæfe / og veralldlegum
Fyrndum / og liþa ſparlega / riett-
ꝛtduglega / og Gudlega i þeſſum
Heime / og vakta uppa þa Sæ-
llVon / og Dyrdarennar Auglyſing /
hins mikla Guds / og vors Lauſ-
ara JEſu Chriſti / ſem ſialþann
ſ hefur gieþed ut fyrer oſſ / uppa
þad hann endurleiſte oſſ i þra ollu
Ranglæte / ꝛ hreinſade ſier ſialþ-
um Foolk til Eignar / þad koſt-
gicæþed være til allra goodra Ver-
ka / Tit. 2. v. 11. 12. 13. ꝛ 14.

Eþ þier liþed epter Holldenu /
munud þier deyia / enn eþ þier deid-
ed fyrer Andann Holldſens Giord-
er / munud þier liþa / Rom. 8.
v. 13.

Nær þier hafed allt þad giort,
hval

edicta sunt vobis, dicite, servi sumus: nam qvod debuimus facere, fecimus, Luc. 17. v. 10.

Nullius rei mihi conscius sum: sed non per hoc justificatus sum, 1. Cor. 4. v. 4.

Nemo est justus in terra, qvi faciat bonum, ac non peccet, Ecclesiastes 7. v. 20.

XII. DE ECCLESIÆ, ET SANCTOrum communione.

Qvi custodiunt verbum Dei, & utuntur Sacramentis illius, sunt Ecclesia Dei.

Docentes eos servare omnia, qvæ mandavi vobis: Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi, Matth. 28. v. 20. Oves

Hvad ydur var boded / þa ſeiged / Onyter Þioonar erum vier / þvi hvad vær attum med Skylldu ad giøra/ þad giørdum vier / Luc. 17. v. 10.

Eg veit mig ei i nockru ſekañ / eñ þar med em eg þo eige riettlatur/ 1. Cor. 4. v. 4.

Þar er eingeñ Madur a Jordu / eñe ſem gott giøre og ecke ſyndge/ Predikaransb. 7. v. 20.

12. Vm̃ Chriſtelegrar Kyrkiu og þeirra Heilögu Samnentte.

Þeir vardveita Guds Ord/ og bruka Sacramenteñ / þeir eru Chriſteleg Kyrkia.

Kieñed þm̃ ad hallda allt hvad eg baud ydur/ Og ſiaed / eg em med ydur alla Daga/ allt til Enda Veralldar / Matth. 28. v. 20.

Oves meæ vocem meam audiunt, & ego eas agnofco, & ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, neq; rapiet eas qvisqvam è manu mea, Ioh. 10. v. 27. & 28.

Hominum præcepta, atq; doctrinæ rationem habent fapientiæ ob religionis fpeciem atq; modeftiam, Col. 2. v. 23.

Fruftra me colunt docentes doctrinas, qvæ funt mandata hominum, Matth. 15. v. 9.

XIII DE CRUCE.

Qvisqvis non portat crucem fuam, & feqvitur me, non poteft meus effe difcipulus, Luc. 14. v. 27.

Ef þier bidied Fødurenñ nockurs i mÿnu Nafne / þa mun hann giefa ydur þad / Joh. 16. v. 23.

Drottenñ Gud þiñ skalltu tilbidia og hønum einum þioona / Matth. 4. v. 10.

15. Vm Yfervallded og þa Vndergiefnu.

Hvør Madur sie Valldstioornenñe undergiefenñ etc. Rom. 13. v. 1. 2. 3. 4. og 5.

16. Vm Hioonabandit.

Hioonskapurenn skal heidarlegur hallden vera hia øllum / og Hioonabands Sængenñ Oflecktud / Ebr. 13. v. 4.

17. Vm Daudann og Vpprisuna.

Verdlaun Syndarenñar er Daudenñ / enñ Guds Giøf er eilijft Lijf / i.

na in Christo JEsu Domino nostro, Rom. 6. v. 23.

Sive deciderit planta ad meridiem, sive ad aqvilonem, qvo loco ceciderit planta, ibi futura est, Eccles. 11. v. 3.

Pauper mortuus est, & asportatus ab Angelis in sinum Abrahæ, mortuus est verò etiam dives, & sepultus est. & apud inferos sublatis oculis suis, cum esset in tormentis, Luc. 16. v. 22. & 23.

Venit hora, in qva omnes, qvi in monumentis sunt, audient vocem filii DEI, & procedent, qvi bona fecerunt ad resurrectionem vitæ, qvi verò mala egerunt ad resurrectionem judicii, Joh. 5. v. 28. & 29.

Qvid

Son miñ burtkasta ecke Tyftan Drottens / og verf ecke opolugur vid hañs Hyrting / Ordskvidab. 3. v. 11.

Þvi hvern þañ sem Drottenn elskar / þañ hyrter hañ / og hefur a hønum Þocknan / so sem Fader a Syne / Ordskvidab. 3. v. 12.

Lofadur sie Drotteñ / hañ leggur Þunga a oss daglega / eñ hialpar oss og eirneñ. Vier høfum ein Gud sa er hialpar / og þann DRotteñ DRotteñ sem af Daudanum frelsar / Psalm. 68. v. 20. og 21.

DRotteñ hefur eirn Bikar i Hende og fullt skeinktañ af sterku Vijne / og skeinker af þeim hunum sama / enn þeir Ogudhræddu hliota aller af ad drecka & Dreg-

presserint, bibent omnes impro-
bi terræ, Ps. 75. v. 9.

Dum judicamur â Domino erudimur, ne cum mundo condemnemur, 1. Cor. 11. v. 32.

Minimè pares sunt præsentis temporis perpessiones, gloriæ in nobis revelandæ, Rom. 8. v. 18.

XIV. DE PRECE.

In voca me, tempore angustiæ tuum, eripiam te, ut honore afficias me, Ps. 50. v. 15.

Propinqvus est Iehova omnibus invocantibus ipsum, omnibus, qvi invocant ipsum fide, placitum timentium se efficit, & vociferationem eorum audiens salutem dat eis, Ps. 145. v. 18. & 19.

giarnar af ad supa / Psalm. 75. v. 9.

Nær vier dæmunst / þa verdum vier af Drottne tyftader / uppa þad vier fyrerdæmunst eige med Heimenum / 1. Cor. 11. v. 32.

Mootlæting þessara Tijma / er ecke verd þeirrar Dyrdar sem vid oss mun opinberud verda / Rom. 8. v. 18.

14. Um Bæna Akalled.

Akalla mig i Neidenne / þa mun eg frelsa þig / og þu skallt þa heidra mig / Psalm. 50. v. 15.

Drotten er ollum nalægur þeim hann akalla / ollum þeim sem hann med Alvoru akalla. Hann giorer þad / hvad hiner Gudhræddu gyrnast / og heirer þeirra Akall og hialpar þeim / Psalm. 145. v. 18. og 19.

Si petieritis qvicqvam â Patre, in nomine meo, dabit vobis, Joh. 16. v. 23.

Dominum Deum tuum adorabis, eiq; soli servies, Matth. 4. v. 10.

XV. DE MAGISTRATU & subditis.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit &c. Rom. 13. v. 1. 2. 3. 4. & 5.

XVI. DE CONJUGIO.

Honorabile est inter qvosvis conjugium & cubile impollutum, Heb. 13. v. 4.

XVII. DE MORTE ET RESURrectione.

Stipendia peccati, mors: Donum autem Dei est vita æter-

Myner Sauder heira myna
Rodd / eg þecke þa / og þeir fylg-
ia mier epter / og eg gief þeim
eilyft Lyf / og alldrei skulu þeir
fyrerfaraſt / Eingen̄ skal þa og
slyta wr min̄e Hende / Joh. 10.
v. 27. og 28.

Man̄a Bodord og Kien̄ingar /
hafa ytterlit Vitskun̄ar / fyrer
sialfvalenu Andlegleik og Aud-
mykt / Col. 2. v. 23.

Ad Onytu þioona þeir m[illegible]
i medan̄ þeir kien̄a þær K[illegible]
r / sem ecke eru an̄ad en̄ Bodord
Man̄an̄a / Matth. 15. v. 9.

13. Vm̄ Kroſſen̄.

Hvør han̄ eige ber sin̄ Kroſs
og fylger mier epter / sa gietur
ei min̄ Lærefveirn vered / Luc. 14.
v. 27.

Eruditionem Iehovæ, fili mi, ne ſpernito, neq; tædeat te corꝛectionis ejus, Prov. 3. v. 11.

Nam qvem diligit Iehova, corrigit, & qvidem ut Pater filium, cui benè vult, Pro. 3. v. 12.

Benedictus Dominus, qvi qvotidie onerat nos donis: Deus ille fortis ſalus noſtra excellentisſimè, Deus ille fortis, nobis eſt Deus fortis ad ſalutem omnimodam & Iehovæ Domino ſunt exitus contra ipſam mortem, Pſ. 68. v. 20. & 21.

Poculum eſt in manu Iehovæ, & vinum turbidum eſt, plenum mixtione, ex qvo fundit: verumtamen fæces ejus, qvas ex-

preſſe

Drottne vorum JEsu Christo / Rom. 6. v. 23.

Hvørt Eiken fellur til Sudurs eda Nordurs / i hvørn Stad hun fellur/ þa mun hun liggia/ Pred. b. 11. v. 3.

Hiñ Volade doo/ og var boreñ af Einglum i Skaut Abrahams/ hiñ Rijke doo lijka / og vard jardadur. Og sem hñ var nu i Helvijte og Kvolunum / þa hoof hañ upp sijn Augu/ Luc. 16. v. 22.

Qvid faciemus, ut operemur operibus DEI ? Respondit IEsus, & dixit eis, hoc illud est opus DEI, ut credatis in eum, qvem ille misit, Ioh. 6. v. 28. & 29.

Ego sum resurrectio & vita, qvi credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, & qvi vivit, & credit in me, non morietur in æternum, Ioh. 11. v. 25. & 26.

Hvad skulum vier giora so vier gierum Guds Verk: JEsus svarade ꝛ sagde þeim/ Þad eru Guds Verk / ad þier trwed a han/ þan han sende/ Joh. 6. v. 28. ꝛ 29.

Eg em Vpprisan og Lifed / hver hn trwer a mig / sa mun lifa þott han deye / Og hver han lifer og trwer a mig/ sa sl ei alldrei deyia/ Joh. 11. v. 25. ꝛ 26.

18. Vm Þan Sidasta Doma

(m^

vam ſecundum promiſſum ejus exſpectamus, in qvibus Juſtitia inhabitat, 2. Pet. 3. v. 10. & 13.

XIX. DE SIGNIS ANTE DIEM *extremi judicii.*

Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terra anxietas gentium, in conſilii inopia, reſonante mari & ſalo, Luc. 21. v. 25

Prædicabitur Evangelium

nÿum Himne / og nÿtre Jørdu/ epter hñs Fyrerheite i hvøriu ad Riettlæted bygger / 2. Pet. 3. v. 10. og 13.

19. Um þau Teikn sem skie munu fyrer þañ sidasta Dag.

Þar mun skie Teikn a Soolu og Tungle og Stiørnum / og a Jørdu Kvalning Þioodã og Orvÿnglan/ Sioor og Bylgiur munu þiooka/ Luc. 21. v. 25.

Evangelium Rÿkesens mun predikad verda um̃ allañ Heim, Vitnisburdar yfer allar Þiooder/ og þa mun Enderenn koma/ Matth. 24. v. 14.

Nañ kiemur ecke / nema ad fyrst skie / þad adur fyrre kome þar Frafall / og opeñskar verde Madur

revelatus fuerit homo ille peccati filius, 2. Theſſ. 2. v. 3.

Audietis bella, & rumores bellorum: videte ne turbemini: oportet enim omnia hæc fieri, ſed nondum erit finis, Matth. 24. v. 6.

Beſtiæ plaga lethalis curata eſt, & admirans univerſa terra ſecuta eſt beſtiam, Apoc. 13. v. 3

Sed & datum eſt ei bellum gerere cum ſanctis, & eos vincere, &c. ibid, v. 7.

Hic eſt tolerantia & fides ſanctorum, v. 10.

Tunc tradent vos afflictioni, & trucidabunt vos, & eritis exoſi omnibus gentibus propter nomen meum.

Madur Syndareñar / 1. Thess. 2. v. 3.

Þier munud heira Bardaga og Bardaga Tijdende / ſiaed til ad þier ſkielfeſt eige / þui allt þetta hlijtur fyrſt ad ſkie / þo er þa ei Endereñ komeñ / Matth. 24. v. 6.

Dyrſens banvæna Und vard læknud/ og oll Veralldarkringlañ undradeſt þad Dyred / og epter fylgdu/ Openb. B. 13. v. 3.

Og þui vard giefed ad ſtrijda vid Heilaga / og yfervinña þa etc. ibidem v. 7.

Hier er Þoleñmæde og Tru Heilagra/ v. 10.

Þa munu þeir ofurſelia yd i Hardkvæle / og ydur munu þeir Lijfe firra/ og þier verded hatad af ollum Þioodum fyrer mijns

Nafns

meum, & tunc offendentur multi, ſed qvi ſuſtinuerit ad finem usqve, is ſervabitur, Matth. 24. v. 9. & 13.

Cum dicent: pax, & ſecuritas, tunc repentinum eis inſtat exitium, ſicuti dolor partus mulieri gravidæ, & neqvaqvam effugient, 1. Teſſ. 5. v. 3.

Sicut erant dies Noæ, ita erit & adventus filii hominis, edebant, et inbibebant, uxores ducebant, & nuptum dabant, ad eum usq; diem, qvô ingreſſus eſt Noe in arcam, nec agnoverunt diluvium usq; dum veniſſe & ſuſtuliſſet omnes: ita erit &

Nafns saker / Og þa munu marg-
er hneixlast / En hver ed stadfastur
b[illegible]fur allt til Enda / sa mun hool-
pen vera /. Matth. 24. v. 9.
og 13.

Nær þeir munu seigia / Þar er
Fridur / og hier er eingen Hætta /
þa mun Fordierfunenn snøgg
yfer þa falla / lijka so sem
Soott Joodsiuktar Kvinnu / og
eige skulu þeir umflued gieta / 1.
Thess. 5. v. 3.

Lijka sem var um Daga N[illegible] /
so mun og verda Tilkoma Man-
sens Sonar / þeir ætu / þeir
drucku / þeir giptust og lietu gipta
sig / allt til þess Dags / a hvør-
ium Noe gieck inn i Ørkena / og
þeir sætku þvi ei / þar til ad Flod-
ed kom og took þa alla a burt.
So mun og vera i Tilkomu Mann-

sens

adventus filii hominis, Matth. 24. v. 37. 38. & 39.

XX. DE ADHORTATIONE.

Adhortor, ne frustra gratiam DEI receperitis, dicit enim Deus: præstituto tempore accepto exaudivi te, & die salutis succurri tibi: Ecce nunc est præstitutum illud tempus acceptum, ecce nunc dies salutis, 2. Cor. 6. v. 1. & 2.

Recordare Creatoris tui diebus juventutis tuæ, tantisper dum non adveniunt dies ipsius mali, & pertingunt anni, qvibus dicas, non est mihi istis delectatio, Ecc. 12. v. 1.

Cum autem hæc fieri incipient, sursum aspicite, & at-

ens Sonar / Matth. 24. v. 37. 38. og 39.

20. Um Aminñinguna.

Eg aminñe ydur þad þier faked ecke Guds Nad til Onytis / þui hañ seiger / J þægañ Tyma heyrde eg þig / & a Deige Hialpræde-sens hialpade eg þier / Siaed ... er sa þægelege Tyme / nu ... Dagur Hialpræde sens / 2. Cor. 6. v. 1. og 2.

Minst þu a þiñ Skapar... þinum Ungdoome / adur eñ þe... vondu Dagarner koma / og Areñ nalgast / ad þu seiger / Þau þocke nast mier ecke / Predikb. 12. v. 1.

Eñ nær þetta tekur ad skie / þa... lited upp / og upphefied ydar Hof... ud /

attollite capita veſtra, qvoniam appropinqvat redemptio veſtra &c. cavete autem vobis, ne qvando graventur corda veſtra crapulâ, & ebrietate, & ſolicitudinibus hujus vitæ: & repentè vobis ſuperveniat dies ille: nam ut laqveus invadet in omnes, qvi habitant in ſuperficie totius tærræ, Luc. 21. v. 28. 34. & 35.

FINIS.

ud / aþ þui ad ydar Endurleusn tekur ad nælgast etc. Eñ vared ydur / ad ydar Hiørtu þyngest ecke af Ofate og Ofdryckiu / og med Sorgum þessarar Næringar / ad eige kome þesse Dagur hastarlega yfer ydur / þuiad lijka sem Snarañ mun hñ koma yfer alla þa sem a Jordu byggia / Luc. 21. v. 28. 34. og 35.

